

Lampfana uires ex Gal.

Nomina.

Bliti consideratio.

Bliti uires ex Galeno.

Nomina.

BLITVM.

MALVA.

gente annonae penuria, in alimentorum usum recepta. Meminit huius Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, his paucis uerbis. Lampfana est succos prauos procreat. Ceterum illita abstergendi nonnullam, digerendiq; facultatem possidet. Oulus hoc ut Graecis λαμψάνα, ita Latinis, & Italis Lampfana nominatur.

βλήτων. BLITVM. CAP. CX.

BLITVM estur oleris modo. aluo utile est: nullius in medicina usus.

BLITVM duorum est generum, rubrum nimirum, & album. Vtrunq; notum, in hortis, & campis nascens. Rubro caulis, & folia adeo rubescunt, ut coccineo colore infecta uideantur, etsi temporis tractu tandem purpurefiant. Folia amarantum referunt, sicut etiam caulis. Quin & radix sanguineo succo madet. Album prouenit iisdem folijs, latioribus tamen, & colore subalbidis. Flores & semen racematim coherentes, tenuibus insident ramusculis, ex alarum cauis prodeuntibus, panicularum effigie, syluestris panicis modo. Hoc oulus Tridentina rura Biedone uulgo appellant, recipiuntq; nonnullis in cibum. Id namque aqua prius decoquunt, demum affuso oleo, uel butyro in sartagine frigunt, additis allio, & omphacio, uel aceto. Veruntamen cibus is nonnunquam (ut ego ex uisu testari possum) uomitiones mouet, uentriculi & intestinorum tormina facit, & alui fluxiones ciet, excitata bile. Eaq; propter Plinius lib. XX. cap. XXII. ita de eo scriptum reliquit. Blitum iners uidetur, ac sine sapore, aut acrimonia ulla. Vnde conuitium foeminae apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho inutile est. Ventrem adeo turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen aduersus scorpiones potum, e uino prodesse, & clauis pedum illini. Item lientibus, & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menstrua sisti eo cibo putat. haecenus Plinius. Bliti meminit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, his uerbis. Blitum oulus est esculentum, humide, frigidaq; temperatura, in secundo maxime excessu a temperatis. Item secundo de alimentorum facultatibus: Qui porro, inquit, atriplicis, blitiq; gustabilem qualitatem intelligit, brassicaq; saporis commeminit, lactucam in brassica, ac horum olerum medio esse non diffitebitur: siquidem illa egregie dessecat, haec contra plane humida, aquosaq; sunt. Quapropter non ex solo oleo, garoq; sed addito aceto sepius, meliusq; assumuntur: aliàs namq; stomacho infesta sunt. Diximus autem istiusmodi olera nonnihil ad laeuigandam aluum momenti afferre, maxime si cum humiditate glutinosam lubricitatē sortita sint. haec Galenus. Quo fit, ut mirari liceat, si Plinij, & Galeni scripta perpendamus, quod dixerit Dioscorides, Blitum aluo utile esse, & nullius in medicina usus. Eius nomen Graecum est βλήτων: Latinum, Blitum: Arabicum, Bachala-iamenia, siue Bachale alicmanie: Italicum, Blito: Germanicum, Mayer: Hispanicum, Bredos: Gallicum, Poree rouge.

Μαλάχη. MALVA. CAP. CXI.

MALVA fatiua esui longè aptior syluestri. stomacho aduersatur: aluum iuuat, sed multò magis caules: interaneis, & vesicæ utilis. Cruda folia cum salis exiguo manducata, ægilopas ex melle sanant: uerùm cum cicatricem trahere cœperint, ea demum citra salem utendum est. Contra aculeatos apium, vesparumque ictus, illita efficax est: eadem cruda cum oleo trita peruncti non

MALVA ARBOREA.

non feriuntur: vlcera manantia in capite, surfuresq; cum vrina sanat. Sacris ignibus, & ambullis decocta folia, tri- taque, vtilissimè ex oleo imponuntur. Eius decoctum vulvas in fessione mollit: prodest erosionibus vesicæ, & intestinorum, uulvæ, sedisq; clystere infusum. Ius decoctæ cum radice sua contra omnia uenena auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur. contra phalangio- rum morsus remedio est. lac euocat. Semen in uino potum, addito loti sylueltris femine, vesicæ cruciatus lenit.

10

20

30

MALVA uulgaris adeò notitiæ est, ut nulli ferè reperian- tur, qui eam non nouerint. Plura eius genera: sed ea, quæ ali- quibus locis in Italia arborefcit, nil aliud est, quàm satiuua cultu- rum mangonio in tantam magnitudinem assurgens, ut libro pri- mo de plantarum historia cap. v. prodidit Theophrastus, cum in- quit. Quædam etiam comperta sunt ob culturam diuersa effici, atq; à sua natura discedere, ut Malua in altum se attollens, atque in arborem transiens. Quippe ita fit neque tempore longo, sed mensibus senis, aut septenis, ita ut longitudine, crassitudineq; in- star haste possit grandescere: quapropter commodè ad usum ba- culi uenit. Tempore uerò longiore exacto, pro ratione magis quo que incrementa capefit. hæcenus Theophrastus. Plinio libro XIX. cap. II. præter eam, quæ in Arabia septimo mense ar- borefcit, & baculorum usum præbet extemplo, est & Malua ar- bor in Mauritania Lixi oppidi æstuario, ubi Hesperidum horti fuisse produntur. Ipsa altitudinis pedum uiginti, crassitudinis quæ circumplecti nemo possit. In simili genere habetur & canabis.

Maluæ confi- deratio.

Maluam, quæ in arborem degenerauerat, uidi ego primùm Gri- gnani ad Benaci ripas in quodam monachorum cœnobio, ubi eor- um otio, & cultu tantam sibi ascuerat amplitudinem. Est &

Maluæ uires ex Galeno.

ea inter maluarum genera recensenda, quæ in hortis ac uiridarijs folio exit magno, rotundo: caule tricubitali: flori- bus rosarum effigie rubentibus, candidis, uel subrubeis, nullo tamen odore fragrantibus. Nam si ut rosæ nares con- ciliarient, quemadmodum oculos hilari forma, ac coloris uiuacitate alliciunt, nulli dubium est, quin de præstantia, ac pulchritudine cum ipsis rosis certare potuissent. Maluæ meminit Galenus libro VII. simplicium medicamen- torum, sic inquit. Malua agrestis quidem digerentis paululum, & emollientis leuiter est facultatis. Hortensis ue- rò quantò plus habet aqueæ humiditatis, tantò facultate imbecillior est. Fructus eius tantò ualidior est, quantò & stecior. Porro huius generis est & ea, quæ anadendromalache nuncupatur, sed efficacissima comprehensarum in di- gerendo. Appellatur etiam althea. Et libro II. de alimentorum facultatibus: Est, inquit, ab hac hortensi alia quæ- dam syluestris malua, ceu à lactuca est Ἰπιδάκων, id est lactuca syluestris. Inter uerò has congeneres plantas id est discriminis, nempe quòd steciora sint syluestria, satiuua humidiora. Permistum quoq; est maluæ succo aliquid glutinosum, quo lactuca caret. A refrigerandi facultate manifestè abest, ut etiam ante sumptionem cernere licet, si ex am- bobus uicissim oleribus cataplasma ad calidum quempiam affectum, quale est erysipelas, componas: id quod factitare homines consueuerunt, molliusecula folia perquam diligenter tundentes, donec ad læuorem exactissimum redacta sint. Tum nanque cognosces lactucam manifestò refrigerare: maluam uerò modicum, & quasi tepidum quendam calorem obtinere. Facile hoc olus deorsum labitur, non tantum quia humidum est; sed etiam quia glutinosum, præcipuè cum oleum, garumq; affatim unà bayritur. Ad concoctionem mediocriter se habet. Si horum trium olerum, succos inter se compares, tenuis & absterforius betæ, maluæ crassior glutinosiorq; lactucæ in utriusque medio statuetur.

Maluæ uires ex Galeno.

Nomina.

Herba, quæ Μαλάχη Græcè, malua Latine uocatur: Arabicè, Chubeze, seu Chabazi: Italicè, Malua: Germa- nicè, Pappel: Hispanicè, Maluas: Gallicè, Maluæ.

Ἀτρίπλεξ. ATRIPLEX.

CAP. CXII.

ATRIPLEXEM aliqui chrysolachanon uocant. cognitum olus est. Duo eius genera, sylue- stre, & satiuum. Coctum estur, ut olus: aluum mollit. Panos discutit, siue crudum, siue coctum illi- natur. Semen cum aqua mulsa potum, regium morbum sanat.

ATRIPLEX SATIVA.

ATRIPLEX SYLVESTRIS.

Atriplicis cō-
sideratio.

Recentiorum
quorūdā opi-
nio reprob.

Atriplicis alia
genera.

Kali Mauri-
tanorum men-
tio.

ET SI in Hetruria hortis rara admodum sit Atriplex; frequentissima tamen apud Insu-
brēs feritur, quod ex ea praesertim rura sibi quoddam placenta genus conficiant hoc modo. Incidunt enim acutissimo cultello Atriplicis folia,
& caseo in scobem attrito, butyro, ac ouis commiscunt, & in sartaginibus foliosa pasta substrata, decoquant, come-
duntq; abunde, perunctis undiq; labijs. Hæc inter olera ocysimè assurgit: nam & feritur, & manditur decimo quin-
to à satū die. Folia promit caule tenuis lata, in mucronem tamen desinentia, sagittarum instar, pinguis, succosa, co-
lore ex uiridi in luteum languescente. Caulis, qui illi rubet, multis undiq; adnatis, ad quatuor cubitorum mensuram
adolefcit: semine pressis, tenuibusq; folliculis concluso. Præstat Atriplex in cibis uere tantum: siquidem ut ocysimè
crescit, ita & uelocissimè senescit, & deperditur. Credidere recentiorum quidam Atriplicem, & Spinaciam uul-
gò dictam, eiusdem esse generis. Verum ij, meo quidem iudicio, falluntur apertissimè. quippe præter id, quod spina-
cia nouum in Italia olus est; & foliorum, & caulis, & seminis forma, atq; colore ab atriplice maximè differt, sicuti
& sapore. Nanq; suspicatur Manardus Ferrariensis, nescio tamen qua ratione ductus, Atriplicem, & Spinaciam
chrysolachani speciem esse. Sed eius sententiam minime probandam censeo: chrysolachanon enim Latinis aureum o-
lus significat: quod tametsi Atriplici competere possit; non tamen ob id Spinacia conuenire uidetur, quæ folijs, cau-
le, flore, ac semine perpetuò uirescit. Caterum duo alia Atriplicis genera habentur, unum sylvestre, alterum ma-
ritimum. Illud in campestribus, atque etiam alibi sponte prouenit. hortensi omnibus propè notis respondet, præter
quàm folijs, quæ albidiora spectantur. herba uulgò cognita est. Atriplex uerò in maritimis nascens, cuius nulla
(quod equidem sciam) facta est mentio à Dioscoride & Galeno, ijs facile sese offeret, qui non grauantur, ut hanc
& alias maritimas herbas cognoscant, maris litora peragrarè. Eam nos copiosam inuenimus Tergesti ad salinas in
maris litore, nimirum diuersam ab balimo olere maritimo, ut eius imago, quam hic damus, aperte declarat. Inibi
quoque plantam illam nobis contigit uidere, quæ KALI. Mauritanijs appellatur, cuius cinere utuntur fabri uitria-
rij ad uitrium conficiendum: ex decocto autem eiusdem herbe paratur sal illud, quod Alkali iisdem dicitur. Hæc cum
primum terra emergit, folium est tereti forma, minori sedo non absimile: atque deinde crescens, caule erecta genicu-
lato, non multo post tempore in digitalem ferme longitudinem attollitur. Cum uerò amplius adoleuerit, è geniculis
folia emittit pinguis ac crassa, in medio caua, & ex lata origine mucronata. Vbi deniq; planta adulta senescit, folia
in caulium cacumibus longè minora exilioraq; conspiciuntur, colore rufò: ex quorum ortu pilule prodeunt rotun-
dæ ac parue: quibus exile semen includitur. Caules habet pingues & rufos. Sapor uniuersæ plantæ salsus, ueluti
erithmo. Hanc quidam alteram Dioscoridis Anthyllidem esse censent. Sed errant, meo quidem iudicio, ut latius di-
ctum est in sequenti libro, tum etiam in ea Apologia, quam in Amatium illum Lusitanum scripsimus. Atriplex, ut
memorie

10

20

30

40

50

SPINACIA.

ATRIPLEX MARINA.

10

20

30

K A L I.

40

50

memorie prodidit Galenus libro vi. simplicium medicamen-
 torum, humida, & frigida temperie est, humida quidem se-
 cundi ordinis à medijs, frigida uerò primi, quam utique tepis-
 dam esse caliditatem posuimus, cuiusmodi rosis inest: non ta-
 men adstrictionis est particeps, sed aquea est, & minimum ter-
 rena, similiter malua. Quin & uentrem celeriter permeat,
 ut illa, ob lubricitatem. Porro paululum omnino eius est, quod
 digerendi obtinet potentiam. Hortenses autem atriplex, &
 malua, quam agrestes tum humidiores sunt, tum frigidiores.
 Proinde phlegmonis, & phygethliis incipientibus, gliscentia-
 busq; & mollibus etiannum, ac uelut feruentibus hortenses:
 uigentibus autem, & declinantibus, ac indurescentibus com-
 modiores sunt agrestes. Semen eius abstergendi uim habet:
 itaque ad morbum regium ex pituita (rectius forte hepatis le-
 gendum) infarctu prognatam utile est. hæc Galenus. Scribit
 Serapio Rasim uidisse hominem quendam, qui ex Atriplicis se-
 mine duarum drachmarum pondere sumpto, crebris tum uo-
 mitionibus, tum alui deiectionibus uexatus fuit, adeo ut ad ex-
 tremam uirium imbecillitatem deueniret. Quod mihi quidem
 mirum non est: quandoquidem noui ego pharmacopolam quen-
 dam, qui ad rusticos purgandos Atriplicis tantum semen exhi-
 bebatur: quod ijs non sine molestia magna aluum abunde ciebat,
 atque etiam simul crebros prouocabat uomitus. Quæ tamen fa-
 cultas paucis, ut puto, hætenus immotuit. Atriplex sic La-
 tinis, Græcis ἀτρίπλαξις, & χυρσολόχανον uocatur: A-
 rabibus, Cataf, seu Caraf: Italis, Atriplice: Germanis, Mol-
 ten & Milten: Hispanis, Armoles: Gallis, Follete, & Fea-
 mes.

Atriplicis ui-
res ex Gal.

Nomina.

Κράμβη.

BRASSICA CRISPA.

BRASSICA CAPITATA.

Κράμβη. BRASSICA.

CAP. CXIII.

BRASSICA fatiua aluo idonea est, si modò leuiter feruefacta edatur. nam percocta aluum fistit, sed multò magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur: stomachum autem malè habet. acrior est æstiuæ. In Aegypto propter amaritudinem non estur. Cæcutientibus, & tremulis esse prodest. Summo cibo sumpta crapulam discutit, & vini noxam restinguit. Melior stomacho cyma, sed acrior, & ad ciendum vrinam validior. ea condita stomacho inimica est: aluum conturbat. Crudus succus cum nitro, & iri deuoratus, aluum emollit: cum vino quoque epotus, viperarum moribus auxiliatur: cum fœni græci farina, & aceto, podagris, & articulorum vitijs illinitur: prodest & fordibus vlcerebus, & vetustis illitus: caput purgat naribus infusus: menses extrahit, cum loliacea farina inditus. Folia per sese illita, aut cum polenta trita, conferunt inflammationibus, tumoribusque: epinyctidas, ignem sacrum, leprasque sanant. carbunculos ex sale rumpunt: fluentes capillos retinent. Cocta addito melle aduersus depascentia vlcera, gangrænasque valent. Lienosisque ex aceto eruda profunt. Mansa, deuorato succo, retusam vocem instaurant. Decoctum eius potu, aluum, & menses ciet. Flos post conceptionem in pello subditus, partum abortu vitiat. Semen eius, præsertim quæ in Aegypto nascitur, potum tineas repellit. In antidota theriaca additur: faciei cutem, lentiginesque expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati, & adipe porci vetusto excepti, diuturnos laterum dolores mitigant.

Κράμβη ἀγρία. BRASSICA SYLVESTRIS.

CAP. CXIIII.

SYLVESTRIS Brassica, maritimis præruptisque locis, magna ex parte gignitur: fatiuae similis, sed candidior, hirsutiorque, amara. Cuius cyma in lixiuio cocta, ori non insuauis. Folia illitu vulnera conglutinant, & inflammationes, tumoresque discutiant.

Κράμβη θαλασσία. BRASSICA MARINA.

CAP. CXV.

MARINA Brassica à fatiua prorsus abhorret, quòd folia ferat rotundæ aristolochiæ, longa, tenuia: singula à ramulis rubentibus exeunt, singulari, vt hedera, pediculo. Albo succo prædita est, sed pauco, falso gustu, & aliquantum amaro, pingui concretu. Herba in totum stomacho inimica, acris: vehementissimè aluum ciet in cibo cocta. Coquitur propter acrimoniam cum pingui carne.

SATIVA

BRASSICA MARINA.

SATIVA Brassica, Theophrasto, & Plinio auctoribus, in
multiplici recensetur genere. Id quod & horti in Italia attestan-
tur: nam in ijs multiplex, & uaria crescit Brassica. Cato brassi-
cæ tria fecit fastigia. Vnam grandibus, latisq; folijs, caule magno,
tonfilli cymarum luxuria. Alteram crispo folio, quam ab apij simi-
litudine apianam uocant. Tertian proprie uocatam crambem,
minutis caulibus, tenerioribus folijs, leuem, teneram, tenui suc-
co, acerrimam quidem omnium, & magis medicamentosam. Ve-
rum Plinius libro XIX. cap. VIII. Brassicæ (ut diximus) com-
plices enumerauit species. Inter quas eam Sabellicam appellari
tradidit, quæ crispis admodum folijs, lactucæ modo in se conclu-
ditur, intus albicans, tenera, subdulcis, & quæ hac ætate omnium
præstantissima habetur. Ait enim, Sabellicæ usque in admiratio-
nem crispæ sunt folia, quorum crassitudo caulem extenuat, sed dul-
cissima perhibetur ex omnibus. Est & capitata conglomeratis
undique in orbem folijs, Plinio lacuturris appellata, qui loco ci-
tato sic inquit. Nuper subiere lacuturres ex conualle Aricina,
ubi quondam fuit lacus turrisq; quæ remanet, capite prægran-
des, folio innumeri. Alij in orbem porrecti, alij in latitudinem to-
rosi. Nec plus capitatis ullis post tritium, cui pedale aliquando
conspicitur: & cyma nullis serior. Quæ omnia nostratibus bras-
sicis capitatis, quæ uulgo Capucci dicuntur, pulchre respondēt.
Est insuper ex ijs, quæ nostris Italiæ hortis proueniunt, alia
quædam, cuius caulis rapi in morem extuberat, manditurq; sub-
inde medulla, pingui iure incocta raporum modo. Huius non re-
perio meminisse Plinium, nec eo uetustiores alios, qui de horto-
rum satationibus scripsere: sicuti nec illius, quæ folijs admodum per-

Brassicæ fati-
uæ genera.

Brassicæ syl-
uestris cõlid.

Brassicæ uires
ex Galeno.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

10

20

30

40

50

ambium laciniatis, minutimq; intercisiss assurgit. Pernicialia porro Brassicis omnibus cum uitibus odia seruantur. Vitemq; uiuam oleris huius odore sugari Theophrastus, & Plinius affirmant: asitamq; ad olus diffugere Varro tradidit. Quo argumento usus Androcydes, Brassicam contra temulentiam pollere credidit. Sed cur crapulam sedet, id cause reddidit in problematibus Aristoteles, quod scilicet dulcem nimirum succum, abstergentemq; contineat.

Syluestris in maritimis nostris Senensibus Argentario promontorio, alijsq; tum Tyrrheni, tum Adriatici litoribus frequens nascitur. Hanc non longe à Terracina urbe, uia qua itur Neapolim, plurimã uidimus, folijs domesticæ simili-
bus, sed hyoscyami modo hirsutis, amaro ac insuauis gustu. Ex semine Brassicæ ueteris (ut Plinius est auctor lib. XIX. cap. X.) rapæ sumi, atq; inuicem. Brassica satiuæ, & esculentæ, ut memoria prodidit Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, desiccandi uim habet tum esca, tum foris imposita, non tamen etiam admodum acrem. Alioqui et ul-
cera glutinat, & maligna ulcera sanat: præterea phlegmonas iam induratas, ac ægre solubiles, & id genus quoque erysipelata. Eadem facultate epiphytoidas, & herpes sanat. Habet quiddam etiam in se absterforium, quo lepras curat. Porro semen eius potum lumbricos interficit, maxime brassicæ Aegyptiæ, quantum ea scilicet temperatura sicci-
or est. Sanè amaræ qualitatis particeps semè est, sicut uidelicet omnia alia medicamenta, quæ ad lumbricos idonea sunt.

Secundum eandem facultatem ephelidas, & lentes, & quæcunq; alia modicam absterfionem postulat, adiuuat. Caules brassicæ combusti, cineres efficiunt admodum desiccantes, ut uidelicet iam adurentem uim participant. Hac ratione ei ueterem adipem commiscentes, ad inueteratos laterum dolores, & si quid eius fuerit generis, adbibent. Nam ualenter digerens medicamentum efficitur. Brassica uerò agrestis quodammodo calidior, siccioreq; domestica est, eui alia pro-
pemodum omnia agrestia sui generis, domesticis secundum utranq; hanc facultatem ualentiora sunt. Quamobrem ne-
que intra corpus citra noxam sumitur, ut quæ longius ab humana recesserit temperatura. Eadè de causa & gustan-
tibus amarior est, quam domestica: quanquã domestica quoq; subamarum quiddam, & acre contineat: sed utranq; ha-
bet agrestis ualidam, quare etiam extergit, & digerit quam domestica ualentius. Marina autem brassica supra quam
quod uentrè deiciat, ut pote subsalsa, & subamara gustu, fuerit sanè etiam ad externos corporis usus, et ad omnia ea,
ad quæ tales qualitates accommodantur, idonea. Et lib. II. de aliment. facultate: Brassica quoq; inquit, à multis
ut obsonium estur: medici autem, ut desiccante medicamento, ea utuntur. Diximus de hac quædam cùm de facultati-
bus medicamentorum ageremus, tum etiam in libro superiore: quæ nunc summam perstringemus. Ergo brassicæ
succus purgandi uim quandam obtinet: contra solidum eius corpus siccitatis ratione cohibere magis, quam incitare
deiectionem potest. Proinde eum expellere alui excrementa propositum erit, abeno, in quo elixa unã cum aqua fuit,
propius admoto, ipsam eximere conestim, uasculoq; in quo paratur, oleum cum garo injicere oportebit: si salem pro
garo sumas, nihil refert. At humentem aluuium siccare uolentes, eum mediocriter bullisse uidebitur, priore aqua effu-
sa repente, aliam calentem injicimus: ac ita rursum in ea discoquimus, usq; dum tenera flaccidaq; euaserit. quod non
facimus, cum uentris subducendi gratia sumitur. hætenus Galenus. Ceterum licet Dioscorides prodiderit marinam
brassicam folia ferre rotundæ aristolochiæ, longa, ac tenuia; ea tamen non ab re ab omnibus esse censetur, quam uul-
gus officinarum Soldanellam appellat. Quippe quæ in maritimis nascatur, folijs lacteo succo madeat, ramulis constet
rubentibus, è quibus prodeunt ipsa folia, hederæ modo, quæ gustu salsa, & amara, & quadantenus acris sentiuntur.

Quamobrem

A Quamobrem

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Brassicæ mari-
næ cõlid.

Locus Diosc. suspectus.

Ruellij error.

Syluatici error.

Nomina.

Quamobrem Dioscoridis codicem hoc in loco, sicut et in alijs permultis, mendii suspitione non uacare putamus. Facile enim euenisse crediderim librariorum incuria, ut folia μακρὰ, id est, longa, pro μικρὰ, id est, parua, hoc loco successerint: & certè facilis fuit unius literæ lapsus. Siquidem Soldanella uocata omnibus notis marinam brassicam representat, exceptis folijs, quæ sunt aristolochiæ rotundæ minoræ. Ruellius uir doctissimus, etsi in hoc nobiscum cæterisq; consentiat, quòd marina brassica hæc sit herba, quæ uulgò Soldana, & Soldanella dicitur, nulla etiam (ut inquit) reclamante nota; in eo tamen manifestè aberrasse deprehenditur, quòd Soldanæ folia aristolochiæ longæ, atq; etiam prælonga reddiderit. Errat præterea in hac plâta Matthæus Syluaticus pandectarum auctor, quòd crediderit Arabum Chachile Soldanellam esse. Cuius error aperte conuincitur ipsius Serapionis testimonio: quippe qui Cachile suum usnæ simile fecerit, folioq; non aristolochiam, sed nasturtium imitari tradiderit. Marinam brassicam in litoribus Venetis, Aquileiensibus, ac Tergestinis, ubi copiosa nascitur, nos sæpius uidimus, ac legimus. Κράμβη ita Græcis, Brassica Latinis appellatur: Mauritanis, Corumb, siue Karumb: Italis, Cauolo, & Verza: Germanis, Koel: Hispanis, Colbes, & Couues: Gallis, Choils.

BETA NIGRA.

BETA CANDIDA.

Τῆτλον. E E T A.

CAP. CXVI.

BETA duorum generum est. E' quibus nigra coquitur cum lenticula, ut uentrem fistat: quod magis radice eius præstatur. Candida aluo utilis est. Vtraque tamen propter nitrosum humorem, quem habet in se, noxij succi est. Vnde succus earum, cum melle naribus inditus, caput purgat: aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radices, & foliorum, furfures, lendesq; deterget: perniones fotu mitigat. Crudis folijs uutiligines, nitro antea perfrietas: alopeciarum inanitates, icapello prius exasperatas: atque depascentia ulcera, illini prodest. Eruptionibus papularum, igni sacro, ambustisque cocta medetur.

Betæ confideratio.

Betæ facultates ex Gal.

BETA tam candida, quam nigra in Italiæ hortis frequentissima nascitur. In Germania tamen habetur et rufa, non modò folijs; sed etiam radice, quæ illi raporū oblongorum magnitudine extuberat: colore ad eò rufescente, ut eius succus uiuum sanguinem referat. Hanc Germani hyeme cineribus calentibus obrutam coquunt, subinde corticibus exuunt, & in acetarijs asperso pipere concinnant ad esum, carotæ uulgò uocatae modo. Sed & illis dulcior est, et gustui gratior. Betæ facultates adnotauit Galenus lib. v. simplicium medicamentorum, sic inquit. Beta nitrosæ facultatis particeps est, quæ tum digerit, tum extergit, & per nares purgat. Cæterum cocta nitrositatem omnè exiit, fitq; facultatis phlegmonis aduersæ, leuiter digerentis. Porrò ad detergendum, digerendumq; ualidior est beta alba. Nam nigra adiunctum habet adstrictionis quippiam, & magis in radice, quam alijs partibus. Et libro 11. de alimentorum

tōrum facultatibus inquit. Betæ abstersorius inesse succus conspicitur, adeo ut alium ad excretionem extimulet, & nonnunquam stomachum de mordeat, præsertim ijs, quibus natura sensu exactiore præditus est: ob idq; largius comansâ, stomachum infestat. Huius, ceu aliorum olerum, exigua est alimonia. Iecoris obstructionibus, quam malua, aptius accommodatur: magis autem ubi cum sinapi estur, aut aceto. Lienosos item similiter manducata mirifice iuuat. Iure enim quis ipsam medicamentum potius, quam alimentum dixerit, ubi hoc modo manditur hætenus Galenus. Inueniri sylvestrem Betam tradidit Plinius libro x. cap. viii. eamq; uocari Limonium, quod describitur à Dioscoride libro quarto, à Galeno uero libro vii. simplicium medicamentorum. Cuius sententiæ refragatur Galenus libro ii. de alimentorum facultatibus, cum inquit. Equidem non satiuam solim malua; sed agresem quandam etiam esse perhibuimus, quemadmodum & lactucam. At agrestis Beta nulla est, nisi utiq; quis lapathum ita nominare uelit. Candida

Beta sylvestris Plinio.

10 beta, Plinio loco nuper citato auctore, cocta, & cum allio crudo sumpta, alui tinea enecat. Succus à facibus expurgatus (ut ipse sæpius periculum feci) clysteribus infusus, ad indurata alui euocanda excrementa mirum in modum pollet, præsertimq; ubi lenientia clysmata nihil profecerint. Oulus Græcè Τέλον, Latine Beta uocatur: Arabice, Decka, & Celb: Italice, Bietola: Germanicè, Mangolt, & Piesen: Hispanicè, Aselgas: Gallicè, Porree.

Αἰδράχην.

PORTULACA.

CAP. CXVII.

PORTULACAE vis adstringit. Capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisque, cum polenta imponitur: ardoribus stomachi, sacro igni, vesicæ doloribus, auxilio est: commanducata dentium stupores sedat: stomachi, & intestinorum æstuationem, fluxionesque mulcet: renes, & uesicam adiuuat, etiam si erosionem sentiant: veneris impetus exoluit. Succus epotus simili effectu prodest, in febribus ualens. Contra teretes uentris tinea, cruentam excretionem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profluvia sanguinis, percocta efficax est: item contra sepius morsus. Ocularibus medicamentis utilissimè commiscetur: interaneis fluxione laborantibus, atque vuluarum erosionibus, infunditur: contra dolores, quos æstus excitauit, caput ex rosaceo, & oleo fouetur: eruptiones popularum in capite, cum uino emendat: uulneribus, quæ ad syderationem spectant, ex polenta illinitur.

PORTULACA omnibus uulgarissima est. Duo eius habentur genera. Vnum satiuam, cui folia insunt latiora, & caulis crassior in altum se attollens. Alterum uero sylvestre humi repens, minoribus, tenuioribus, ac crebrioribus folijs. Portulacæ meminit Galenus libro vi. simplicium medicamentorum, ubi ita scribit. Portulacæ frigida, & aquea temperamento est, pauca cuiusdam particeps austeritatis. Proinde fluxiones repellit, & maxime biliosas, & calidas, cum eo, quod eas mutet, et in qualitate alteret, magnopere refrigerans. Et fuerit sanè in refrigerandi quidem facultate tertij excessus à temperatis, ac medijs: in humectandi uero secundi. Hac ratione & æstuant, ut si quid aliud, adiuuat tum uentris osculo imposita, tum totis hypocondrijs, potissimum in febribus hecticis. Præterea densum stuporem sanat, nempe quæ ab acidorum succorum contactu, asperè exiccata fuerant, leniens, atque replens, utpote cum uiscosam habeat humiditatem. Similiter uero & succus eius. Itaq; non foris modò impositus; sed epotus quoq; refrigerat. Hoc sanè & toti herbe comese accidit. Quoniam autem substringit, utiliter dysentericis editur, & muliebri profluuiò, & sanguinis reiectionibus. Sed ad hæc quidem multò est, quam herba, succus ipsius efficacior.

Portulacæ genera.

Portulacæ vires ex Gal.

Et lib. ii. de alimentorum facultatibus: Portulacæ (inquit) quidam ut cibo utuntur: sed imbecillem præbet alimonia, eamq; humidam, frigidam, & glutinosam. Ut medicamentum autem, dentium stupori medetur ob lentorem suum morsus expertem. de ea diffusius in opere de facili parabilibus sumus locuti. Hæc ipsa, ut tradidit Plinius lib. & cap. xx. emplastri modo imponitur umbilico prociuo. Sanat & mammarium, & podagræ inflammationes, cum melle, aut cimolia creta. Prodest in uniuersum omnibus calidis affectibus. Huius herbe nomē Græcū est αἰδράχην:

Nomina.

50 Latine, Portulacæ: Arabicum, Bakleancha, seu Bachele albanica: Italicum, Portulacæ, Procaccia, & Portucellana: Germanicum, Burtzelkraut, & Portzellkraut: Hispanicum, Verdolagas, & Baldroegas: Gallicum, Pourpier, & Pourchaille.

Ἀσπάργος.

ASPARAGVS.

CAP. CXVIII.

CORRUDA, siue sylvestris asparagus, vulgaris est notitiæ. Huius caliculi in cibo cocti, uentrem

A 2 emolliunt,

ASPARAGVS.

Asparagorū
vires ex Gal.Ex Plinio, &
Aucenna.

Nomina.

emolliunt, vrinam cient. Radicis decoctum contra vrinæ difficultatem, regium morbum, renum vitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit: cum vino autem, phalangiorum moribus auxiliatur. Si decocti succus super dente contineatur, eius dolori medetur. Semen potum ad eadem ualet. Canes, vt aiunt, si decoctum bibant, emoriuntur. Asparagum etiam nasci prodiderunt, arietis cornibus contusis, atque defossis. quod, quantum equidem sentio, planè à ueritate abhorret. † Altis autem asparagus, multis ramis fruticat, folijs sceniculi, longis, numerosis: radice rotunda, grandi, spongiam habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores sedant. Assus autem, coctusue, urinæ stillicidium, difficultatemque, ac dyfenterias mitigat. Radix cum uino, aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. Decocta cum ficis, aut ciceribus, sumpta, regium morbum sanat: coxendicis cruciatus, stranguriamque leuat. Alligata radix, aut haustum eius decoctum, conceptum adimit, & sterilitatem adfert.

ASPARAGI tam satiuū, quàm sponte nascentes, in Italia notissimi sunt. Meminit horum Galenus libro VI. simplicium medicam. sic inquit. Asparagus petreus, aut myacanthinus abstergendi uim habet, idq; citra manifestam aut caliditatem, aut frigiditatem. Hinc renes, ac iecur infarctū liberat, & maximè herba ipsius radices, & semen. Quin & dentium dolores sanat siccitatis nomine, quam uel maximè dentes requirunt.

Et lib. II. de aliment. facultatibus: Insuper (inquit) asparagorum alius regius in hortis nascens, alius è læos id est, palustris appellatur, ceu alius ab iis, qui à bryonia oriuntur. Omnes autem

stomacho utiles sunt, urinam cient, & parum præbent nutrimenti. Si tamen ij probè concoquantur, olerum asparagis magis alunt, nimirum quantò illis sunt sicciore. hæc Galenus. Asparagi in cibo sumpti, ut scribit Plinius lib. XX. capite X. oculis claritatem afferunt: pectoris, & spine doloribus prosunt. Venere stimulant, & uentrem leniter molliunt. Asparago trito cum oleo perunctos, pungi ab apibus negant. hæc tamen Plinius. Cæterum, ut memorie prodidit Aucenna Fen ultima libri quarti, Asparagi in cibis suauis odore corpus totum commendant: uerum urinam foetidam trahunt. Græcis ἀσπαραγός, Latins asparagus nominatur: Mauritanis, Halion, siue Helium: Italis, Asparago: Germanis, Spargen: Hispanis, Esparagos: Gallis, Esparge.

† Licet in Græcis non planè constet, hic altis, uel satiuū asparagi mentionem fieri: tamen non uideo, quomodo hæc ad syluestrem quoq; referri possint, ut aliqui referenda censent. Cum enim hunc notum esse antea dixisset Dioscorides, non aliam, ut solet, eius subiecisset descriptionem. Quo fit, ut hæc potius ad satiuum referenda putemus, uel saltem mendum subesse suspicemur.

Ἀσπαραγῶσον. PLANTAGO.

CAP. CXIX.

Dvo Plantaginis genera. Minor folia habet angustiora, minora, molliora, læuiora, & tenuiora: cauliculo anguloso, in terram inclinato: floribus pallidis: semine summis caulibus emicante.

Altera maior, lætior, uirentiorque, latis constans folijs, oleracei generis: cuius caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruber, à medio ad uerticem tenui femine circumdatus: radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepibus, & locis humidis. Multò utilior magna est. Vim habent folia exicatoriam, constringentem. quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis, atque elephanticis, sordidisque illita prosunt: profluuia sanguinis, vlcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, nomasque cohibent: uetera ulcera, & inæqualia cicatrice obducunt: chironia sanant: sinus conglutinant: moribus canis, ambustis igni, inflammationibus, panis parotidibus, strumis, ægilopijs, illita cum sale prosunt. Coctum cum aceto & sale olus, dyfentericis, cæliacisque, sumptum subuenit. Datur & in locum betæ cum lenticula coctum. & ad aquam intercutem, cui leucophlegmatix nomen est, datur & herba decocta post aridas epulas, sic ut media antecedit. comitialibus, & suspiriosis data proficit. Foliorum succus, colluta subinde oris ulcera, purgat: cum cimolia, aut cerusa igni sacro medetur: fistulis infusus prodest: lippitudinibus, & aurium doloribus idem succus instillatur. additur quoque in oculorum collyria. gingiuis cruore suffulis, & sanguinis reiectionibus, potu confert: dysteris dyfentericis infunditur: contra tabem datur in potu: aduersus strangulationes vuluæ, in uellere subiicitur, etiam si vulua fluxione laboret. Semen ex uino potum alui fluxiones, & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix, & mâducatu, & collatione,

PLANTAGO MAIOR.

PLANTAGO MINOR.

& collutione, dentium dolores sedat: eadem cum folijs, vlceribus renum, & uescæ in passo datur. Ferunt tres radices, cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt qui radicis gestamine, discutiendis strumis utantur.

QUANQVAM à Dioscoride, Plinio, Apuleio, alijsq; omnibus antiquis authoribus, duo tantum Plantaginis genera recensentur, maius nimirum, et minus; eam tamen, quam uulgo, quod lanceæ cuspidis formam refert, Lanceolâ appellat, esse tertiam quandam Plantaginis speciem, nemo est qui ambigat. Hetruscis plantago Centinerbia uulgò uocatur, corrupto à Quinqueneruia uocabulo. Maior, eo quod eius folia, quæ latiora sunt, fibris septem tanquam neruis distinguuntur, Septineruia appellatur. Media, quoniam in eius folijs quinque apparent costæ, Quinqueneruia dicitur.

40 Minima uero, quod eius folia, quæ leuiter hirsuta sunt, tres tantum habeant neruos, Trineruia dici potest. Plantago (ut scriptum reliquit Galenus lib. VI. simp. medic.) mistæ est temperaturæ: habet enim quiddam aqueum frigidum: habet uero & austerum quiddam, id quod terreum est, siccum, frigidum. Itaq; refrigerat simul, & desiccatur, et in utroq; secundi excessus à medijs est. Porro medicamenta, quæ cum hoc quod refrigerant, unâ etiam sicca sunt, ea & ad ulcera rebellia omnia, & ad fluxiones, & putredines conueniunt, ac proinde & ad dysenterias: nam & sanguinis profusio sistunt, & si quid aduratur, refrigerant: tum sinus quoq; glutinant, & alia ulcera recentia simul & uetera. In omnibus ferè id genus medicamentis primas tenet, aut certè nulli secunda est plantago, idq; temperaturæ symmetria, et conuenientia. Nam siccitatem obtinet morsus expertem, & frigiditatem, quæ nondum obstupesciat. Semen eius, & radix similes sunt facultatis, nisi quod siccioris, & minus frigide. Sed semen etiam subtilium est partium: radices uero crassiorum. Ipsa autem herbe folia exiccata tenuioris, & minus frigide facultatis fiunt: nempe difflato ex eo, ac 50 digesto excremento aqueo. Hac ratione & radicibus utuntur ad dentium dolores tum mandentes, tum collutionibus ipsorum incoquentes. Præterea ad iecinoris, & renum obstructiones, non has tantum adhibent; sed folia quoq; et multo magis semina. Hæc enim quandam in se abstergendi facultatem obtinent: quam & in herba uiridi inesse satis conijci potest, uerum ab humiditatis copia uinci. Herba, quæ Græcis ἀρνόγλωσσον, Latinis Plantago uocatur: Arabibus, Lisen, aut Lesan alhamel: Italis, Piantagine: Germanis, Vuergerich: Hispanis, Lhantem, Tamchagem: Galilis, Plantain.

Plantaginis consideratio.

Plantaginis uires ex Gal.

Nomina.

Σίον. SIVM, SEV LAVER.

CAP. CXX.

SION in aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, olusatro similibus, sed minoribus, & odoratis. Quæ cruda, cocta q; esu, calculos rumpunt, atque excernunt: urinas cient: menses, & partus extrahunt: dyfentericis in cibo auxiliantur. De sio Crateuas tradit, herbam esse fruticis specie, pauca folia ferentem, rotunda, maiora quam menthæ, nigra, & ad erucam accedentia.

A 3 SIVM

Sij considera-
tio.

S I V M.

SIVM in scaturientium fontium rivis, quorum aqua hyeme calent, aestate uero frigescent, plerunq; nascitur. Caeterum sal-
luntur apertissime, qui pro Sio herbam Crescione uulgo uocatam,
tam scilicet dulcem lactucæ similem, quam acrem, ac subamaram,
cui nasturtij sapor, & erucæ folia insunt, in medicamentis usur-
pant. Quippe quod ea non alia sit planta, quam sisymbrium aqua-
ticum sequenti capite à Dioscoride descriptum, non legitimum Sium,
quod nostratibus Senensibus uulgo uocatur Gorgolestro. Hoc e-
nim à Dioscoridis Sio nullis prorsus disidet nois: quandoquidem
pinguis est planta, caule recto: folijs latis, in ambitum serratis, olu-
satro similibus, sed minoribus, & odoratis: floribus candidis: se-
mine corniculis incluso. Rari admodum sunt fontium riuuli, quibus
aquaticum sisymbrium innatet, qui Sium etiã non habeant. Plinius
lib. & cap. x x i i. Sium cum aquatico sisymbrio confudisse uide-
tur: quod Sio sisymbrij aquatici uires assignauerit, nominis fortasse
communitate deceptus. Nam Dioscoridis testimonio, sisymbrium
hoc, quod aliqui cardaminam uocant, nonnulli etiam sium appellat.
Vnde quod forte existimauerit Plinius Sium, & cardaminã unam,
& eandem plantam esse, uni tantum Sio utriusq; facultates reddi-
dit: etsi prius lib. x x .cap. x x i i. speciatim de syluestri sisymbrio
in riguis proueniente differuerit. Serapio Sium Senacion uocat:
Verum senecio Dioscoridi alia est planta, ut lib. i i i i. in eius men-
tione explicabitur. Sij meminit Galenus lib. v i i i. simp. med. sic
inquiens. Sium quantum gustu odoratum est, tantum etiam ex cal-
facientis facultatis est particeps. Digerit autem, & urinã mouet,
& calculos renũ frangit, & menses euocat. Quod Græci σ'iov,
Latini quoq; Sium uocant: Mauritani, Ror cathalmi, & Inhamen-
hanella, seu Hamenhanella: Itali, Sio, & Gorgolestro: Germani,
Vuassermerck: Hispani, Rabacas: Galli, Berle.

Plinij lapsus.

Sij uires ex
Galeno.

Nomina.

SISYMBRIVM HORTENSE.

SISYMBRIVM AQUATICVM.

SISYMB.

30

40

50